

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา การคบบัณฑิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทำให้ทราบว่า การคบบัณฑิต เป็นการดำเนินชีวิตที่สามารถสร้างความเจริญให้แก่ตนเองได้ด้วยการคบบัณฑิต เพราะบัณฑิตเป็นผู้ไม่มีภัย เป็นผู้ไม่มีอุปัทวะ เป็นผู้ไม่มีอุปสรรค บัณฑิตมีแต่แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำสิ่งที่เป็นโทษ และบอกทางสวรรค์ให้แก่บุคคลผู้คบหาบัณฑิต เพราะว่าบัณฑิตเป็นผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา คบบัณฑิตแล้วย่อมสามารถทำกุศลกรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิด กุศลกรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมเจริญยิ่งขึ้นไป อกุศลกรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็ไม่เกิดขึ้น แต่ในการดำเนินชีวิตเป็นอยู่ในสังคม ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลทั้งหลายคือ มารดาบิดา ครูอาจารย์ บุตร ภรรยาสามี มิตรสหาย ข้าทาสบริวารและสมณะชีพราหมณ์ ซึ่งในการเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กันทางหน้าที่การงาน กับบุคคลทั้งหลายที่ต้องคบหาสมาคมด้วย ก็ต้องเลือกคบบุคคลที่มีคุณธรรม คือการไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่เสพสิ่งเสพติดมึนเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และบุคคลผู้ประกอบด้วยปัญญา ประกอบด้วยสุจริต 3 มีการกระทำกายที่สุจริต มีการกระทำทางวาจาสุจริต มีการกระทำทางใจสุจริต ซึ่งบุคคลที่ประกอบคุณธรรมเหล่านี้ชื่อว่า เป็นบัณฑิต ควรที่ควรจะต้องเข้าไปใกล้ เข้าไปปรึกษา เข้าไปรับใช้ เข้าไปคบเป็นมิตรด้วย เพราะจะเป็นเหตุนำมาซึ่งเจริญแก่ตนเอง

สังคมใดมีแต่บัณฑิต สังคมนั้นก็จะมีแต่ความเจริญ เพราะว่าบัณฑิตเป็นผู้สามารถยึดประโยชน์ทั้ง 3 ไว้ได้ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในเบื้องหน้า ประโยชน์สูงสุด ดังนั้น การดำเนินชีวิตก็ต้องอาศัยบัณฑิตเป็นผู้ที่คอยชี้แนะทางที่เป็นประโยชน์ และต้องสร้างนิสัย สร้างคุณธรรม สร้างความคิด อย่างบัณฑิตให้เกิดขึ้นในตนเอง และสร้างบัณฑิตที่มีคุณธรรมไปรับใช้สังคม เพราะสังคมเต็มไปด้วยบัณฑิตที่มีความคิดดี มีวาจาดี มีการกระทำดีตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว สังคมก็จะมีความเจริญก้าวหน้า

การคบบัณฑิตก็ประพฤติด้วยการเข้าใกล้ ความมีบัณฑิตเป็นสหาย มีบัณฑิตเป็นเพื่อน ความรักพร้อมด้วยบัณฑิต การร่วมตกลงปลงใจร่วมกันกับบัณฑิต การร่วมกินกับบัณฑิต

การร่วมนอนกับบัณฑิต การร่วมเที่ยวกับบัณฑิต การร่วมงานกับบัณฑิต การร่วมใจกับบัณฑิต การร่วมสุขกับบัณฑิต การร่วมทุกข์กับบัณฑิต การร่วมพรรคกับบัณฑิต การร่วมคิดกับบัณฑิต การร่วมทำกับบัณฑิต การร่วมสนับสนุนกับบัณฑิต การกระทำเช่นนี้ เรียกว่า การคบบัณฑิต การรับเป็นนายกับบัณฑิต การรับเป็นลูกน้องกับบัณฑิต การรับเป็นครูกับบัณฑิต การรับเป็นสามีกกับบัณฑิต การรับเป็นภรรยากับบัณฑิต การรับเป็นผู้อุดหนุนกับบัณฑิต จนถึงการรับเชื้อเชิญกับบัณฑิต การกระทำเช่นนี้ เรียกว่า การคบบัณฑิต การให้การสนับสนุนบัณฑิตทุกวิถีทาง ทุกอย่าง ให้ยศ ให้หน้าที่ ให้ตำแหน่ง ให้บำเหน็จ ให้ค่าชมเชย ให้คะแนนเสียง ให้เกียรติ ให้กำลังใจ การกระทำเช่นนี้ เรียกว่า การคบบัณฑิต การหมั่นไปมาหาสู่บัณฑิต การหมั่นเข้าไปใกล้บัณฑิต มีความจริงใจ ให้ความเกรงอกเกรงใจต่อบัณฑิต ฟังคำแนะนำ ฟังคำพูดของบัณฑิต (ฟังธรรม) จำธรรมที่ฟังนั้นไว้ของบัณฑิต พิจารณาใจความของธรรมที่จำได้ให้ดีของบัณฑิต พยายามปฏิบัติตามธรรมที่ฟังให้ได้ของบัณฑิต การพยายามถ่ายทอดเอานิสัยใจคอและคุณงามความดีของบัณฑิต มาสู่ตน การกระทำเช่นนี้ จัดเป็นการคบบัณฑิต

บัณฑิตในทางโลก ทางธรรมมีหน้าที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคม บัณฑิตในทางโลก เมื่อจบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็นำความรู้ที่ได้จากสถาบันการศึกษาไปรับใช้สังคม ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ไม่บกพร่อง บัณฑิตทางธรรมก็สั่งสอนพุทธศาสนิกให้ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ไม่เบียดเบียนกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

บัณฑิตระดับชาติ มีหน้าที่ในการบริหารบ้านเมืองให้ประชาชนได้รับความสุขสบาย โดยมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการบริหารบ้านเมือง จึงจะสามารถทำให้บ้านเมืองมีความสงบสุข โดยจัดสรรแบ่งปันประโยชน์ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ไม่มีความลำเอียง

บัณฑิตระดับโลก หมายถึงเอหะพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพราะพระองค์เป็นบุคคลสำคัญของโลกโดยตรงบำเพ็ญพุทธกิจที่เป็นประโยชน์แก่ชาวโลกเป็นอันมาก ตั้งแต่เข้าถึงเวลาศึก พระองค์ก็ทรงบำเพ็ญพุทธกิจอนุเคราะห์ชาวโลกด้วยการแสดงธรรม ตอบปัญหา ไขข้อข้องใจให้แก่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย ดังนั้น การบำเพ็ญประโยชน์ของบัณฑิตระดับโลกนี้จึงมีผลทำให้ชาวโลกมีการดำเนินชีวิตตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม ไม่มีเบียดเบียนกัน ไม่ข่มเหงรังแกกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ดังนั้น บุคคลควรที่จะแสพคบหาบุคคลที่เป็นบัณฑิต เพราะจะเป็นเหตุแห่งความเจริญ บัณฑิตเป็นมิตรแท้ทั้งในยามทุกข์ก็ช่วยป้องกันภัย ในยามสุขก็คอยดูแล ไม่ทอดทิ้งบุคคลที่คบหาสมาคม เพราะชีวิตของบัณฑิตเต็มไปด้วยประโยชน์

1. การคบบัณฑิตทำให้เจริญก้าวหน้า
2. บัณฑิตไม่ประมาทในทุกเวลาละชั่วทำดีเสมอ

3. คบบัณฑิตช่วยสร้างฐานะให้ดีขึ้น
4. บัณฑิตฝึกตนดีแล้วย่อมเป็นแบบที่ดีแก่คนอื่น
5. บัณฑิตถูกยกย่องในฐานะบุคคลผู้กตัญญูกตเวทิตชน
6. ผลการคบบัณฑิตทำให้รู้สัจธรรมของสัตบุรุษมีแต่ความเจริญ
7. ผลการคบบัณฑิตทำให้มีศีลและได้รับอานิสงส์ฝ่ายดี
8. ผลการคบบัณฑิตทำให้ชื่อว่าได้กัลยาณมิตรที่ดี
9. ผลการคบบัณฑิตทำให้รู้จักการแก้ปัญหา

การคบบัณฑิต ทำให้เราดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ทำให้เราเป็นผู้มีความเจริญด้วยศีล ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญา รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ทำให้มีความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่มีความเดือดร้อน มีแต่ความสุขและความเจริญงอกงามบัณฑิตเป็นผู้มีความสุจริตทางกาย ทางวาจา และใจ เป็นคุณสมบัติของบัณฑิต เพราะบัณฑิตมีความดีเป็นเครื่องหมาย มีความชอบธรรม มีความถูกต้อง เป็นเครื่องหมายของการแสดงพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ บัณฑิตเป็นผู้ไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีวาจาประกอบด้วยประโยชน์ มีจิตใจช่วยเหลือผู้อื่น ไม่มีความพยายาพ เพราะเหตุนี้ บัณฑิตจึงเป็นผู้ที่ควรคบหา

การที่จะแก้ปัญหของสังคมได้ก็ต้องอาศัยบัณฑิต สังคมทุกวันนี้มีปัญหาด่าง ๆ มากมายหลายปัญหาที่เพราะการดำเนินชีวิตในสังคมไม่รู้จักรเลือกคบคนที่ดี เลือกคบคนที่บัณฑิต ถ้ารู้จักเลือกคบบัณฑิต เลือกคบมิตรแท้ ชีวิตก็มีความสุข และสังคมก็จะไม่เกิดปัญหาเพราะการคบหาสมาคมกับบัณฑิต เพราะบัณฑิตเป็นผู้ไม่มีภัย ไม่มีอุปัทวะ ไม่มีอุปสรรค

การคบบัณฑิตเป็นการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น เพราะเป็นการน้อมนำอุปนิสัยที่ดีที่มีอยู่ในบัณฑิตเข้ามาสู่ตนเอง เมื่อนำอุปนิสัยของบัณฑิตมาสู่ตนเองก็ทำให้มีนิสัยเป็นบัณฑิต มีการกระทำอย่างบัณฑิต มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบบัณฑิต การคบบัณฑิตจึงจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตเป็นอยู่ในสังคม เพราะสังคมของบัณฑิตเป็นสังคมที่มีความเจริญ ผู้ปรารถนาความเจริญจึงควรคบหาสมาคมกับบัณฑิตอย่างเดียว ควรเข้าไปอยู่กับบัณฑิต ควรเข้าไปปรึกษาบัณฑิต เพื่อได้รับการถ่ายทอดนิสัยที่เป็นบัณฑิตจากบัณฑิต

บัณฑิตผู้เฉียบแหลม เป็นสัตบุรุษ ย่อมบริหารตนไม่ให้ถูกกำจัด ไม่ให้ถูกทำลาย ไม่มี ความเสียหาย ไม่ถูกผู้รู้ดีเตียน ประสบแต่บุญกุศลเป็นอันมาก สังคมทุกวันนี้ต้องการบัณฑิตที่มีความสามารถ มีความรู้ มีความประพฤติดี เข้าไปทำงานเพื่อสังคมเป็นจำนวนมาก เพื่อจะได้ไปสร้างความเจริญให้แก่สังคม เพราะบัณฑิตที่มีความคิดที่ดี มีวาจาที่ดี มีจิตใจดี จะสร้างแต่สิ่งที่ดีงามแก่สังคมที่เข้าไปอยู่อาศัย ปัญหาสังคมจะไม่มีถ้าทุกคนคบหา เสวนา สนทนา สมาคมกับบัณฑิต เพราะ จะได้รับการแนะนำสิ่งที่ดี บัณฑิตจะคอยสอนทางที่ควรดำเนิน สอนให้ละทางที่ควรละ เมื่อคบหา

บัณฑิตเป็นมิตร เป็นสหายแล้ว ปัญหาในสังคมก็จะหมดไปเพราะทุกคนมีปัญหาเหมือนกับบัณฑิต ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต

อภิปรายผล

การคบบัณฑิตเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่สอนในเบื้องต้นให้เว้นทางแห่งความเสื่อม การคบคนพาลเป็นทางแห่งความเสื่อม เมื่อเว้นทางแห่งความเสื่อมแล้วก็ให้นำคนไปสู่ทางที่ดี นำตนมาสู่ทางที่ควรดำเนินนั่นคือ การคบบัณฑิต การคบบัณฑิตก็วิธีการคบหาสมาคมเป็นเพื่อน เป็นสหายกับบัณฑิต หมั่นไปมาหาสู่ เข้าไปใกล้บัณฑิต เพื่อถ่ายทอดนิสัยความเป็นบัณฑิตมาสู่ตน เมื่อถ่ายทอดนิสัยความเป็นบัณฑิตมาสู่ตนแล้ว ก็ทำให้เป็นผู้มีปัญหาอย่างบัณฑิต ทุกวันนี้บัณฑิตที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมีจำนวนหลายหมื่นในแต่ละปี แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า บัณฑิตเหล่านั้นจะได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างเต็มที่ ทำความเจริญให้แก่สังคมได้อย่างเต็มความสามารถ เหตุที่เป็นเช่นนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการการขาดคุณธรรมของความเป็นบัณฑิตที่ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวไว้ว่า บัณฑิตเป็นผู้ทำหน้าที่ที่มาถึงแล้ว บัณฑิตไม่ทำหน้าที่ซึ่งยังไม่ถึง บัณฑิตในปัจจุบันที่จบจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนเองที่มาถึงแล้วอย่างสมบูรณ์ ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนด้วยใจรัก ด้วยจิตวิญญาน จึงทำให้บัณฑิตจบการศึกษาไปสู่สังคมไม่เป็นที่ต้องการของสังคมก็มีมาก แต่หากว่าบัณฑิตที่จบการศึกษาไปแล้วทำหน้าที่ของความเป็นบัณฑิตของตนให้แก่สังคมอย่างสมบูรณ์แล้ว บ้านเมือง สังคม ประเทศชาติก็จะมี ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประเทศที่เอื้อต่อการพัฒนา เพราะบ้านเมืองมีบัณฑิตที่มีความเอาใจใส่ในหน้าที่ของตนที่มาถึงแล้ว

บัณฑิตในปัจจุบันมีเพียงปริญญาบัตรเท่านั้น ที่เป็นเครื่องรับรองคุณสมบัติของตนเอง ว่าจบการศึกษาระดับปริญญา แต่บัณฑิตบางคนก็ไม่มีคุณสมบัติสมควรแก่ปริญญาบัตรของตนเอง แต่บัณฑิตทางธรรมมีพฤติกรรมและคุณธรรมที่แสดงออกต่อบุคคลรอบข้างเป็นคุณสมบัติ เป็นเครื่องหมายว่า บุคคลนี้เป็นบัณฑิตทางธรรมที่มีความเป็นบัณฑิตอย่างแท้จริง ทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ เช่น พระอรียะเจ้า ก็ปฏิบัติหน้าที่ของพระได้อย่างสมบูรณ์ไม่มีความบกพร่อง เป็นต้น

การคบบัณฑิตจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้คือ การถ่ายทอดนิสัยความเป็นบัณฑิตมาสู่ตนเอง แล้วนำความรู้ ความสามารถที่ได้รับการถ่ายทอดจากบัณฑิตมาใช้ในชีวิตประจำวัน ก็จะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ทำให้ชีวิตมีความสุข การคบบัณฑิตทำให้ได้รับประโยชน์สูงสุดคือ พระนิพพาน เพราะการปฏิบัติธรรมถ้าได้กัลยาณมิตรที่ดี ได้กัลยาณมิตรที่เป็นบัณฑิตคอยแนะนำ

ทางที่ดี คอยสั่งสอนให้ ก็ทำให้สามารถปฏิบัติจนได้พระนิพพาน เมื่อคบบัณฑิตด้วยความเป็นบัณฑิตมาสู่ตนแล้ว ก็ทำให้สังคมเต็มไปด้วยบัณฑิต ทำให้มีกระต่ายอย่างบัณฑิต มีพฤติกรรมแบบบัณฑิต การคบบัณฑิตจึงจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตเป็นอยู่ในสังคม เพราะสังคมแห่งบัณฑิตเป็นสังคมแห่งความเจริญ บุคคลผู้ปรารถนาความเจริญจึงควรที่คบหา ควรที่จะเข้าไปใกล้บัณฑิต ควรเข้าไปปรึกษากับบัณฑิตเพื่อจะได้รับความรู้อย่างบัณฑิต

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยฉบับนี้ ได้ศึกษาวิเคราะห์การคบบัณฑิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในมงคลสูตรข้อที่ 2 การคบบัณฑิต ซึ่งเป็นหลักคำสอนพื้นฐานที่สอนให้รู้จักเลือกคบบุคคลที่เราจะต้องคบหาสมาคมในการเป็นอยู่ในสังคม ซึ่งถ้าเลือกคบบัณฑิต เลือกคบมิตรแท้ เลือกคบคนดี ชีวิตก็ดำเนินไปสู่ความดี ชีวิตก็จะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งในเรื่องการคบบัณฑิตนี้ก็มีข้อที่ควรนำไปศึกษาอีกเช่น การสร้างความเป็นบัณฑิตให้เกิดขึ้นในตนเอง เป็นต้น ซึ่งถ้าทุกคนสร้างความเป็นบัณฑิตให้เกิดขึ้นเองแล้วก็จะทำให้ดำเนินชีวิตเป็นอยู่ในสังคมด้วยปัญญา